HSS कथारचना

Code No: 5

मित्रः इति विश्वासः

कुसुमपुरम् इति ग्रामं। तत् प्रकृतिरमणीयं आसीत्। क्षेत्रेषु व्रीहयः मन्दपवनस्पर्शनेन नृत्यन्ति। पक्षीणां कलकलकूजनं श्रूयन्ते। स्फटिकसमानं जलं नद्यां प्रवहन्ति। हरिताभा भासिताः वृक्षलतादयः च ग्रामस्य शोभां अवर्धयन्। तत् ग्रामीणाः भूयांशाः कृषकः आसीत्। तत्र रामः कृष्णः द्वे बालकौ वसतः स्म। तयोः मित्रतां आस्ताम्। रामस्य पिता एकः कृषकः आसीत्। सः दरिद्रः च आसीत्। कृषिकार्यं कृत्वा सः स्वकुटुम्बं पालयति स्म। रामः अपि तस्य पित्रेण सह कृषिकार्यं करोति स्म। कृषिकर्मणानन्तरमेव सः विद्यालयं गच्छति स्म। सः पठनं अतीव समर्थः आसीत्। एकस्मिन् दिने पिता त्वां आहूय वदति- "हे पुत्र, प्रयत्नेनैव जीविते विजयं प्राप्तुं शक्य। अतः परिश्रमं कुरु इति। आत्मविश्वासेन जीवितं नयतु स्म।" रामः पितुः उपदेशं शिरसा वहति।

कृष्णस्य पिता नगरे एकः व्यवसाय प्रमुखः आसीत्। सः अतीव धनिकः आसीत्। सः पुत्रस्य आवश्यानुसारं धनम् ददाति स्म। अतः कृष्णः अहङ्कारी अभवत्। सः पठनं असमर्थः आसीत्। तस्य अहङ्कारेण

प्राय: सः विद्यालयमपि न गतवान् । रामः कृपणं सर्वदा उपदिशति स्म । "हे मित्र, आलस्यं त्यज । पठने श्रद्धां करोतु, पठनविषये अहं तव सहाय्यं करोमि । मम विश्वासं करोतु । धनस्य अमित व्ययं मा कुरु इति ।" रामस्य वचनं श्रुत्वा कृपणः तं परिहसति । "ओ, मम पिता अतीव धनिकः अस्ति । अतः मम सकाशे सर्वदा धनम् अस्ति । तव पिता दरिद्रः अस्ति । अतः त्वं धनस्य मितव्ययं करोतु इति" । कृपणः रामस्य उपदेशं त्यक्त्वा आलस्येन जीवितं नयति स्म ।

कालो गतः । तेषां पितरौ दिवंगता । रामे तस्य कठिनप्रयत्नं अधिकृत्य अतीव विश्वासः आसीत् । अतः सः कठिनप्रयत्नेन उन्नतबिरुदं प्राप्तवान् । सार्वकालिक कार्यालये कर्मं लब्धवान् च । सः कृषिकार्येषु अपि श्रद्धालुः अभवत् । कृपणः तु पितुः मरणानन्तरं आलस्येन जीवितं चकार । पित्रा लब्धं धनस्य व्ययमेव करोति स्म तेन । प्रयत्नस्य अभावेन तेषां धनम् क्रमेण नष्टं अभवत् । कृपणः इदानीं धनस्य व्ययमेव करोति न संपादनम् । अतः तेषां सर्वं धनम् नष्टं अभवत् । भोजनार्थं अपि न किञ्चित अस्ति गृहे । इदानीं प्रयत्नस्य महत्वं अधिकृत्य सः चिन्तितवान् । परिश्रमं विना जीवितं दुःखपूर्णं इति स्वं अवगतं तेन ।

कृपणः 'किं करणीयम्' ! इति चिन्तायां दिनानि

Code No: 5

अभवत् । कृषकस्य अवस्थां दृष्ट्वा रामः तं द्रष्टुं आगतवान् । सः तं समाश्वासयत् । अवदत् च । "हे मित्र, जीवितं सुख-दुःख सम्मिश्रमेव । सर्व प्राणिनां विजयपराजयानि अनिवार्यं भवति । विषादं त्यक्त्वा कृषिकर्मणि श्रद्धां करोतु । मम विश्वासं कुरु इति ।"

रामः कृषकं कृषिकार्यं कर्तुं प्रेरयति । कृषिकार्यं कर्तुं धनम् स्वक्षेत्रं च दत्तवान् । रामस्य वाचा लब्ध-धैर्यः कृषकः क्षेत्रे कृषिकार्यं प्रारभत । सः रामे अतीव विश्वासः अर्पितवान् । कृषिकर्मं बहुलाभकरं आसीत् । श्रमेण सः पुनः धनवान् अभवत् । तदवसरे कृषकः रामं एवं अवदत् । "हे मित्र, त्वं मम नयनानि उन्मीलयसि । त्वं एकम् यथार्थमित्रं भवति । अतः मम विश्वासः विजयं दृष्ट्वा ।

दिनानि अगमत् । कठिनप्रयत्नेन कृषकः प्रथम कर्षकस्य पुरस्कारेण पुरस्कृतः अभवत् । ग्रामवासिनः तस्य अभिनन्दनं अकुर्वन् । तदवसरे सः एवं अवदत् । "वयम सर्वे सदृशहृदं सह संपर्कं कुर्वामः ।" अतः उच्यते ।

"सद्भिरेव सहासीद सद्भिः कुर्वामः ।"

वयम सर्वे अस्माकं गुरून- पितरं च वन्दनं कुर्मः।

मातुः देवो भव ।

पितुः देवो भव ।

गुरुः देवो भव ॥

वयम सर्वे कठिनप्रयत्नं कर्तुं शक्यते । "प्रयत्नमेव धनम् । परिश्रमं विना लक्ष्मी न समाविशत् इति ।" वयम सर्वे अस्माकं जीविते आत्मविश्वासेन जीवितं नयामि इति अनिवार्यं भवति । "विश्वासः इति सर्वं ।"

"विश्वासः"---- मम मित्रस्य प्रति मम विश्वासः इति मम जीविते विजयस्य रहस्यः । "मित्रः इति विश्वासः ।" इति परिश्रमेण कठिन प्रयत्नेनैव परस्परविश्वासेन कृवणः जीवितं यापयामि । तत्र कुँ मित्रः सन्तुष्टेन अनन्तरजीवितं नयामि स्म ।